

УДК 574.4:595.42

## **МІКРОАРТРОПОДИ КОНСОРЦІЙ ДУБА БЕРЕЗІВСЬКОГО ЛІСНИЦТВА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

**Т. Ю. Харчевна, С. П. Ужєвська**

*Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Одеса, Україна, grass\_snake@ukr.net*

## **MICROARTHROPODS OF THE OAK CONSORTIUMS IN THE BEREZIVS'KE FORESTRY OF ODESSA PROVINCE**

**T. Y. Kharchevna, S. P. Uzhevskaya**

*I. I. Mechnikov Odessa National University, Odessa, Ukraine, grass\_snake@ukr.net*

Мікроартроподи – основні організми, що беруть участь у ґрунтотвірних процесах, вони можуть бути індикаторами стану субстратів і об'єктами зоологічного моніторингу навколишнього середовища. Метою дослідження – оцінка групового складу мікроартропод консорцій дуба звичайного в Березівському лісництві Одеської області. Збори зразків ґрунту та підстилки в консорціях дуба Березівського лісництва проведені в 2007–2008 роках. Зразки ґрунту та підстилки відбирали за методом середньої проби в кожному біотопі. Усього узято по п'ять проб підстилки та ґрунту за сезон. Після екстракції підраховували основні групи мікроартропод, виготовляли мікропрепарати. Враховували повітряно-суху масу зразка та перераховували чисельність на 100 г повітряно-сухої маси. За 2007 р. виявлено 3130 екз. мікроартропод під старими (близько 80 років) та молодими дубами (30–40 років); у 2008 р. – 1384 екз.

У консорціях дуба (верхньому шарі ґрунту та підстилки) Березівського лісництва Одеської області зареєстровано мікроартроподи наступних таксонів: Chelicerata: Arachnida: Acarina: Parasitiformes (Gamasina), Acariformes: Sacoptiformes (Oribatei, Acaridae), Trombidiformes (Tarsonemina, Parasitengona, Prostigmata); Pseudoscorpiones; Tracheata: Myriapoda (Chilopoda, Diplopoda), Insecta: Entognatha (Collembola), Ectognatha (Hemiptera, Psocoptera, Homoptera (Aphidodea), Thysanoptera, Coleoptera, Lepidoptera, Hymenoptera, Diptera).

За чисельністю в усіх зразках переважали колемболи (Collembola) та орібатидні (Oribatei) кліщі, що відповідає даним літератури. Чисельність мікроартропод різниться в обстежених біотопах. Найбільша чисельність кліщів відмічена в підстилці Oribatei – 265,4, Tarsonemina – 419,3 тис. екз./м<sup>2</sup>. Кліщів Gamasina більше всього зареєстровано в ґрунті – 7,5 тис. екз./м<sup>2</sup>.

У результаті за 2007 р. виявлено 3130 мікроартропод під старими (близько 80 років) та молодими дубами (30–40 років), із них 30,1 екз./100 г зареєстровано у ґрунті під старими дубами і 119,3 екз./100 г – під молодими дубами. У підстилці їх чисельність значно вища: під молодими дубами виявлено 533,0, під старими – 825,5 екз./100 г. У 2008 р. вилучено 1384 мікроартропод, із них 5,7 екз./100 г відмічено у ґрунті під старими та 32,6 екз./100 г – під молодими посадками дубів. Чисельність мікроартропод у підстилці перевищує таку в ґрунті в 5–20 разів. Під молодими дубами виявлено 239,3, під старими – 156,9 екз./100 г.

Найвища чисельність колембол зареєстрована в підстилці під молодими дубами – 276 екз./100 г. Менше за все колембол зареєстровано у ґрунті старої підстилки – 16,2 екз./100 г. Відмічено незначну кількість трипсів, жуків і сіноїдів, які віддають перевагу підстилці у старих посадках дубів. Трипси (Thysanoptera) в підстилці під старими дубами складають 3,5 екз./100 г, але у ґрунті цих комах не виявлено. Сіноїди також віддають перевагу підстилці старих дубів – 1,2 екз./100, у ґрунті вони відсутні. Більше мікроартропод відмічено в підстилці під старішими дубами, що пояснюється зімкнутою кроною дерев і, відповідно, більшою щільністю підстилки. У таксономічному плані фауна підстилки багатша, ніж ґрунтів. Тільки у підстилці знайдені імаго жуків, багатоніжок, павуків і псевдоскорпіонів. Їх чисельність незначна.

Акариформні (Acariformes) кліщі представлені саркоптиформними (Sarcoptiformes) (Acaridae, Oribatei) та тромбідіформними (Trombidiformes) (Trombidiidae, Tarsonemina, Prostigmata) кліщами. Oribatei – основні ґрунтотвірні компоненти, добрі мінералізатори, їх чисельність максимальна. Значно менше їх у ґрунті під старими дубами – 12 екз./100 г, максимальна кількість – у підстилці під старими дубами – 380,8 екз./100 г.

Простигматичні (Prostigmata) кліщі – хижакі або фітофаги. Нами зареєстровано поодинокі екземпляри. Проте в підстилці під молодими дубами їх чисельність досягає 26,3 екз./100 г.

Acaridae і Tarsonemina взагалі – грибоїдні види, ми відзначали незначну їх кількість у ґрунті старих посадок дубів – 0,1 (акаридєвих) і 0,8 екз./100 г (тарсонемоїдних). Спостерігається істотне підвищення їх чисельності в підстилці під старими дубами – 175,5 екз./100 г.

Гамазові (Gamasina) кліщі в основному живляться колемболами, комахами, кліщами; можна чекати високу чисельність цих тварин у зразках, де переважають їх потенційні жертви. Ці кліщі віддають перевагу підстилці старих дубів, де зареєстровано 7,6 екз./100 г. Незначна частина гамазових відмічена в ґрунті поблизу старих дубів – 0,1 екз./100 г.